Tisková zpráva, 14. prosince 2016

Lesy sehrály v pravěku důležitou úlohu v adaptaci na klimatické změny

Během klimatických změn v pravěku sehrály lesy podle vědeckého týmu vedeného Janem Kolářem z Botanického ústavu AV ČR důležitou úlohu v adaptaci na nové podmínky životního prostředí. Na základě studia paleoekologických záznamů z vracovského jezera na jihovýchodní Moravě a archeologických dat z jeho širokého okolí vědci zjistili, že tehdejší lidské společnosti proměnily svým inovativním hospodařením druhovou skladbu lesa. Tato změna v hospodaření jim nejspíše pomohla přežít. Studie byla v sobotu 10. 12. 2016 zveřejněna v časopise Archaeological and Anthropological Sciences.

Výzkum, který prováděli odborníci z Botanického ústavu AV ČR, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a Univerzity Konštantína Filozofa v Nitře v rámci projektu LONGWOOD financovaného European Research Council (ERC), se zabýval mizením zemědělských společností z archeologického záznamu v období 4000-3000 př. n. l. V archeologii neolitu Evropy totiž dochází k velmi zajímavé situaci. Po několika staletích zemědělství lidé na několik set let najednou částečně mizí z archeologických pramenů a my po nich známe jen velmi málo nálezů. „Příčina je někdy viděna v nestabilitě či úpadku tehdejší společnosti. Paradoxně se to však děje v době, kdy se ve střední Evropě začínají používat vynálezy jako vůz či rádlo, prosazuje se zde místní výroba mědi a společnost investuje velké množství energie do monumentálních staveb jako hradiska a mohyly. Otázkou také je, jakou roli sehrála tehdejší klimatická změna," uvedl archeolog Jan Kolář.

Paleoekologické výsledky pocházející ze sedimentů vracovského jezera nyní podpořily myšlenku, že lidé sice nejsou zjistitelní archeologicky, avšak z krajiny v tomto období úplně nezmizeli. Na klimatickou změnu se suchými léty, která jim nejspíše přinesla horší podmínky k zemědělství, se adaptovali různými způsoby. Část z nich začala více a jinak využívat lesy, což se projevilo mnohem větším zastoupením lísky a břízy. Prakticky to mohlo znamenat přechod od intenzivního k extenzivnímu zemědělství, které zahrnovalo i spalování větví přímo na záhonech či polích. To mohlo zajišťovat dobrou úrodu. Podobný vliv na vegetaci mohlo mít i periodické vypalování lesa za účelem získávání lesních pastvin pro domácí i divoká zvířata. „Nutno však dodat, že část lidí mohla přejít i na lovecko-sběračský způsob života, část se mohla odstěhovat jinam a část mohla samozřejmě i zahynout," dodává Kolář.

Situace z jihovýchodní Moravy z období 4000-3000 př. n. l. není nijak ojedinělá. Podobné scénáře zaznamenávají archeologové a paleoekologové od Irska až po Balkánský poloostrov. Samozřejmě se tento scénář neodehrál všude ve stejnou dobu, ale ukazuje, že v průběhu tohoto tisíciletí evropský kontinent zasáhla změna klimatu, která pro některé lidské komunity znamenala zásadní změny ve stylu života, případně i jejich zánik. Těm, které se ve střední Evropě dokázaly přizpůsobit, k tomu však nejspíše pomohly lesy.

Kolář, J., Kuneš, P., Szabó, P. et al. (2016). Population and forest dynamics during the Central European Eneolithic (4500–2000 BC). Archaeological and Anthropological Sciences. Publikováno online 10. 12. 2016
doi:10.1007/s12520-016-0446-5

Kontakt: Jan Kolář, mobil: 732169102, e-mail: jan.kolar@ibot.cas.cz

Vracovské jezero v přírodě blízkém stavu několik let před odebráním pylových profilů (historický letecký snímek z roku 1953). Zdroj: http://kontaminace.cenia.cz/.

BOTANICKÝ ÚSTAV AV ČR, veřejná výzkumná instituce, Zámek 1, 252 43 Průhonice
IČ 67985939, DIČ: CZ67985939, tel.: +420 271 015 233, +420 267 750 031
fax: +420 271 015 105, e-mail: ibot@ibot.cas.cz, www.ibot.cas.cz